

Дијана Пешић, инспектор – просвјетни савјетник за специјалну наставу у васпитно-образовним установама, за образовање дјеце са сметњама у психофизичком развоју

Упис ученика са сметњама у развоју у први разред средње школе

Обзиром да смо се, као друштво, определијели, још прије више од десет година да наш образовни систем обогатимо карактеристикама инклузивног и на тај га начин унаприједимо и хуманизујемо, пружили смо могућност дјечи са сметњама у развоју да се школују у редовним школама, уколико је то у складу са њиховим могућностима и уколико школе могу да задовоље све њихове образовне потребе и обезбиједи им максималан развој и напредак. Сада ти ученици завршавају основно образовање и уписују наредни ниво образовања, односно радног оспособљавања. Већина средњих школа први пут се сусреће са овом проблематиком и разумљиво је што постоји одређена збуњеност и несигурност. Са намјером да бар дијелом разјаснимо обавезе школе и очекивања када је у питању инклузивно образовање шаљемо овај допис као вид пружања савјетодавне помоћи и подршке.

„Дјелатност средњег образовања обухвата различите врсте и облике образовања којим се након завршене основне школе стичу знања и способности потребна за рад у струци и за даље образовање појединаца.

Средње образовање доступно је свима под једнаким условима, у складу са овим законом и способностима појединца.“ (члан 1. и 2. Закона о средњем образовању и васпитању „Службени гласник Републике Српске“ бр. 74/08, 106/09, 104/11, 33/14).

Законска регулатива каже да се дјеца и млади са сметњама у развоју уписују у школе на основу Рјешења о утврђивању врсте и степена ометености, тј. Рјешења комисије за оцјењивање способности и разврставање. (Закон о средњем образовању и васпитању; Правилник о упису ученика у први разред средњих школа, „Службени гласник Републике Српске“ бр. 37/09, 37/10). Обзиром да је Министарство здравља и социјалне заштите 2012. године донијело нови Правилник о процјени потреба и усмјеравања дјеце и омладине са сметњама у развоју („Службени гласник Републике Српске“ бр. 117/12), сада кажемо да се ученици уписују на основу **Налаза и мишљења првостепенe стручне комисије о процјени потреба и усмјеравању дјеце и омладине са сметњама у развоју.** Саставни дио овог налаза је индивидуални план подршке лицу са сметњама гдје се наводе препоручене активности, услуге и мјере, те носилац активности. У том дијелу требало би да се дефинише и школовање.

Средњешколско образовање дјеце и младих са сметњама у развоју предвиђено је, поред за лица са тјелесним оштећењима и хроничним обољењима који се школују по НПП за редовне школе, за особе из сљедећих категорија ометености: лица са оштећењем вида, лица са оштећењем слуха и лица са интелектуалним оштећењем из групе лако оштећење интелектуалног функционисања. Очекује се да ова лица могу да стекну знања и способности потребна за рад у струци, да могу самостално да обављају радне задатке и да су конкурентни на тржишту рада у својим занимањима, тј. да

остваре потпуну животну и радну самосталност. За лица са оштећењем слуха и лица ЛМР предвиђена су занимања 3. степена сложености, а за особе са оштећењем вида 3. и 4. степена сложености. (Правилници о наставном плану и програму за средње школе за ученике са посебним потребама са ЛМР, оштећењем вида и оштећењем слуха „Службени гласник Републике Српске“ бр. 39/13). Ученици могу да се образују у специјалним установама или у редовним школама које образују кадар ових струка и занимања.

Нажалост, не могу сва лица из ових категорија ометености да упишу поменута занимања, као ни да их успјешно заврше и стекну одређена знања и звања, нити можемо сва лица из ових категорија да ограничимо на избор свега 8 струка и 12 занимања, не водећи рачуна о њиховим индивидуалним карактеристикама. Управо се зато при упису у школу руководимо Налазом и мишљењем првостепене комисије која процјењује свако лице појединачно, са свим његовим специфичностима и особеностима и прави план индивидуалне подршке, односно даје препоруку за школовање. На основу препоруке првостепене комисије ученик се уписује у редовну или специјалну школу. Уколико је препорука да ученик треба да настави школовање у редовној средњој школи, а за та занимања не постоје специјализовани НПП, ученик ће похађати наставу према **плану** школе у коју је уписан (предмети, фонд часова), а **програм**, односно садржаји, биће прилагођени његовим индивидуалним способностима.

Индивидуално прилагођене програме за образовање дјецe са сметњама у развоју израђује тим школе који чине предметни наставници и стручна служба школе. Изради индивидуално прилагођених програма приступа се након увида и проучавања медицинске, педагошке и друге документације, интервјуа са родитељима, те опсежне и свеобухватне опсервације ученика. На приједлог Одјељенског вијећа, Наставничко вијеће школе усваја индивидуално прилагођени програм. Индивидуално прилагођени програми израђују се за сваког појединачног ученика. Не постоји појединац или институција ван школе која би могла да прави или одобрава индивидуалне образовне програме.

Школа је обавезна да родитељима сваког полугодишта доставља писани извјештај о постигнутим резултатима учења. (члан 49. Закон о средњем образовању и васпитању).

Образовање лица са умјереним и тежим оштећењима интелектуалног функционисања и лица са аутизмом значајно је другачије и организовано је тако да пружи максималну подршку њиховом развоју и напредовању, односно да обезбиједи што већи ниво самосталности у свакодневном животу. Ова лица, углавном, остану, бар једним дијелом, зависна од константне помоћи других и друштва у цјелини, те за њих није предвиђено стицање звања за самосталан рад у струци. Образују се према нивоима образовања, гдје један ниво траје три године. Узевши у обзир старосну категорију 4. ниво образовања одговара средњој школи. Предвиђено је да се овај ниво образовања, због своје специфичности, реализује у посебним установама, а не у редовним школама нити у специјалним одјељењима при редовним школама.

Као што је већ наведено, ни у овом случају се не можемо понашати категорично и не поштовати индивидуалне разлике сваког појединца. И за дјецу и младе са умјереним и тежим сметњама интелектуалног функционисања, за дјецу са аутизмом као и за особе са вишеструким сметњама у развоју, јако је битна процјена потреба од стране Првостепене стручне комисије и препорука за наставак оспособљавања. Уколико препорука комисије буде школовање у редовним школама то може бити само према плану те школе, а програм да буде прилагођен потребама и способностима ученика.

Уколико, током школовања, дође до извјесних промјена, нових сазнања и околности, школа може обавијестити, писаним путем, надлежни Центар за социјални рад и тражити поновну процјену (Правилник о процјени потреба и усмјеравања дјеце и омладине са сметњама у развоју „Службени гласник Републике Српске“ бр. 117/12).

На крају треба навести да **„Школа је одговорна за утврђивање и опис посебних образовних потреба ученика, као и за општи план задовољења тих потреба“** (члан 49. Закон о средњем образовању и васпитању).

Инклузивно образовање је реалност нашег образовног система. То је политика за коју смо се определијелили и обавезали да се понашамо и поступамо у складу с њом. С тога, подсјећамо **„директоре, наставнике, односно сараднике да су дужни да се усавршавају ради успјешнијег остваривања и унапређивања васпитно – образовног рада.“** (члан 84 Закона о средњем образовању и васпитању).

Очекујемо, уколико то није био случај до сада, да ће наставници средњих школа за теме свог индивидуалног стручног усавршавања бирати управо теме које се тичу инклузивног образовања те на тај начин одговорити изазовима и захтјевима који су реалност нашег образовног система.

Републички педагошки завод ће и у будуће пружати школама савјетодавну подршку и, у складу са својим могућностима и надлежностима, помоћ наставницима у њиховом стручном усавршавању, како индивидуалном тако и групном. (члан 49. Закон о средњем образовању).